

Om den historiske Jesus.

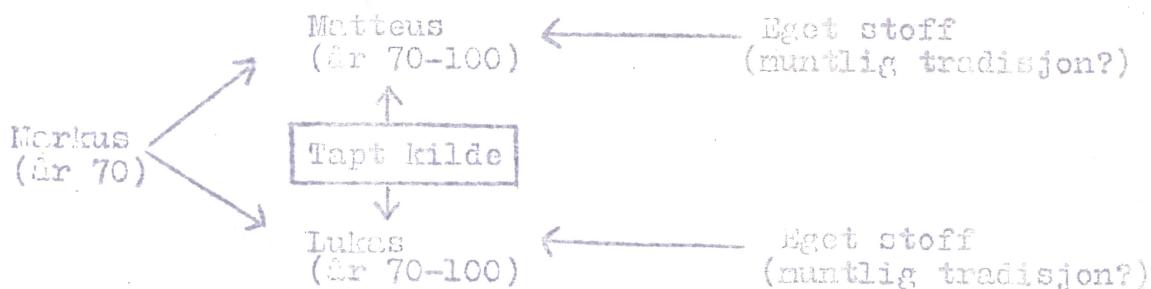
OM KILDENE.

Følgende kan regnes som noenlunde historisk korrekt.

Karhusevangeliet er det eldste, skrevet like før eller like etter Jerusalems ødeleggelse i år 70. Alt si ca. førti år etter Jesu død. De to andre synoptiker-evangeliene er antagelig skrevet en eller annen gang mellom år 70 og år 100 - etter Bultmanns og andres mening nærmere år 100 enn år 70.

Både Matteus og Lukas har benyttet Markus som kilde. Dessuten har disse to begge gjort bruk av en i dag tapt kilde, en samling av Jesu-ord som de, hver på sin måte har innarbeidet i Markus-teksten. Likeledes har begge ut ifra forskjellige teologiske motiver, foretatt endringer og tilføyelser i Markus-teksten.

Det er lite sannsynlig at Matteus og Lukas har kjent til hverandres skrifter. Derimot er det sannsynlig at de begge har gjort bruk av stoff som de hverken har fra Markus eller fra samlingen av Jesu-ord. Hvor de har dette stoffet fra vet vi ikke, men blant våre dagers forskere er det en utbredt mening at i det minste en del av stoffet skriver seg fra en muntlig tradisjon som fremdeles kan ha vært levende på evangelistenes tid. Det er videre en kjennsgjerning at ingen av de synoptiske evangelier (Mark., Matt., Luk.) stammer fra disipler av Jesus eller fra noen som har tilhørt urmenigheten. I likhet med det sene Johannes-evangeliet stammer de fra g r e s k e menigheter. Selv ikke Markus-evangeliet (det eldste) er noen oversettelse fra arameisk (Jesu morsmål) men ble opprinnelig skrevet på gresk. Skjematisk kan det fremstilles slik:

Det strides om hvorvidt Markus er skrevet før eller etter Jerusalems ødeleggelse i år 70. Dette fordi Jesus i dette evangelium kommer med en profeti nettopp om denne ødeleggelsen.

Når det gjelder Johannes-evangeliet, så vil konervative teologer ha det til at dette er skrevet av disippelen Johannes.

Dette er sannsynligvis ikke riktig. For det første p.g.a. at det er skrevet så sent, for det andre at det er forfattet i en gresk intellektuell språkdrakt som vi må forutsette at en arameisk fisker ikke hadde kjennskap til.

Om de synoptiske evangelier.

Markusevangeliet.

Det er liten tvil om at dette evangelium kommer nærmest den historiske Jesus, selv om troens Kristus også i dette evangelium tydelig skinner igjennom. Også i dette skrift er Jesus tegnet som "Guds senn" i dette ordets mytiske, kosmiske betydning. Jesu motstandere er – tydeligere og mer direkte enn i noe annet evangelium – de onde ånder, demonene. Den kampen fulller Jesu liv, og den former hans liv. Men det som førstegangselementet aldri og korteste av evangeliene, er at det er relativt nøytralt i sin form. Jesu guddoms-glans og herskerverdigheit er ikke så tydelig tegnet som i de andre. Den legendariske overmalting (mer om dette senere) er ikke her så sterkt utpreget.

Tydeligst kommer dette frem i skildringen av pasjonshistorien. Her får vi kun referert at de korsfestet ham, men ikke at han ba for sine fiender. At de kastet lodd om klerne hans – men ingenenting om den usydde kjortel (bildet på kirken), og ingenting om ordskiftet mellom Jesus og Johannes, og mellom Jesus og hans mor. Ifølge dette evangelium var han fullstendig forlatt av sine venner og sin familie. I det hele så virker Markus' beskrivelse av hendedelsesforløpet langt mer historisk vederheftig. Om spott harer man meget, også at de to røvere spottet ham, – det står ikke ett ord om at den ene kom på bedre tanker og fikk vite at "i dag skal du være med meg til paradise". Heller ikke har Markus noe om at Jesus ropte: "Det er fullbracht". Ingen ting om at han skal ha sagt: "Fader, i dine hender overgir jeg deg min ånd." Derimot forteller Markus at den døende dal sist røpte ned høy røst: "Elo'l, Elo'i, lama sabaktani". Det er her interessant å legge merke til at disse arameiske ord sannsynligvis allerede har foreligget i de greske originaltekstene. Hvorfor ble de ikke oversatt til gresk? Kan dette tale for at setningen er autentisk? Videre er det påfallende at Jesus her røper på Elo'i. Dette var nemlig ifølge gammeljødisk mytologi skaperguden (Elo'i. Eli eller Eloim) i motsetning til "gudesønnen Jahve som var denne underordnet (jfr. Edwien: Idetkampen)

Men uansett så blir setningen: "Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?" et helt annet bilde av Jesus som viser. Johannes-evangeliet gjør. Her er Jesus aldri i tvil om hvorfor han spikres opp og dør, hele disippelflokken og Jesu familie er samlet foran korset og Jesus bevarer roen og verdigheten til siste slutt.

Hele den kristologiske troskabal går opp. Helt annerledes enn hos Markus: Her får man jo faktisk et bilde av et menneske som får store problemer i det syeblikk det vet det skal dø. Han tviler jo faktisk på om han har Gud med seg! - Tilsist får vi beskrevet at Jesus roper med høy røst og dør idet han tydeligvis føler seg forlatt både av Gud og mennesker.

At Johannes-evangeliet forkynner troens kristus og har lite med historiske kjennskjerninger å gjøre, nå selv akterviktige teologer motstrebende nedgi. Men de syns ikke, stemmen, er mest risik troverdige. Berling Markus var lengst utsatt for å gi et korrekt historisk bilde. Her var menighetsteologien og den lageindustriens utvikling ennå ikke kommet i gang, mente mer. Den første som slo en bresje gjennom denne forestilling var Wilhelm Wrede (som den senere Bultmann var en elev av). Han antyder tilugnelse i en tanke at den historiske Jesus sannsynligvis aldri har hevdet at han var Messias og begrunner dette elegant. Det er næpasse interessant at det skal gjengis her.

Sitt utgangspunkt tok han i kap. 9 i Markus. Her får vi fortellingen av Jesus som blir "forklaret på berget". Det kommer en sky og skygger over Jesus og disiplene, og ut av skyen kommer det en røst som forkynner at "dette er min sønn, den elskede. Hør ham." Så kommer det som er merkverdig i vers 9: "Som de nå gikk ned fra fjellet, påla ham dem strengt at de ikke skulle fortelle til noen om det de hadde sett" (?) Wrede viser at dette strenge forbud i virkeligheten er et eiendomelig grunntrekk ved hele evangeliet. Derned vil evangelisten ikke få forklare det iøynefallende historiske faktum at folk ikke oppdippet hvem Jesus var, mens Jesus levde har bare hans nærmeste disipliner vissst beskjed.

Men dette innebærer at disiplene har gått omkring med sunn viden uten at den har hatt nevneverdig betydning for dem så lenge Jesus vandret her på jorden. Vi ser jo iflg. evangeliet at de gang på gang stiller seg merkverdig uforstående overfor Jesu virksomhet, og at de flykter idet han skal korsfestes. Ville de ha

vist en slik adferd vis de ikke også hadde en høg Messiasverdighet? Tanken er altelengtmulig. Men, den mest ralige forklaring på det som fortelles, er at Jesus i virkeligheten aldri har antydet noe om at han selv skulle være eller bli Messias, og disiplene har heller ikke kunnet forestille seg en slik mulighet.

Men med den paulinsk-fariseiske oppstandelsestro ble alt annerledes (man skal huske på at Paulus' skrifter hører til de yngste i NT). Menigheten må da ha funnet det under Jesu verdighet at han i sitt jordeliv hadde vært en alminnelig rabbi og mirakelmaker (dem var det som kjent mange av på den tiden). Jesus måtte være Messias. Denne erkjennelsen ble så lagt tilbake til hans jordeliv.

Men ettersom tanken stred mot den historiske gjennomgåingen, (Jesus samtidige var drengeles i live og komme bevislig å de aldri hadde hørt Jesus si noe slikt!) ga tradisjonen den en form som vi kjenner fra Markus-evangeliet: Et talefortalt blir tilføyd i øvrigt det på en eller annen måte ur tilkjeonagitt av Jesus av Messias. For eksempel etter Peters bekjennelse ved Cesarea Filippi (8,27-33) heter det: "Og han forbed dem strengt å si dette om ham til noen. Når Jesus på denne måten dels hadde villet skjule sin Messiasverdighet, dels ikke var blitt forstått som Messias, ja da var det en smal sak å forstå tradisjonens taushet med hensyn til Messiasverdigheten.

Om denne innsmugling av Messiasverdighet i Jesu liv mener Wrede at forfatteren av Markus ikke alene kan være opprinnelsen til, – denne teori må ha vært levende i den muntlige tradisjon som ligger forut for evangelistens virksomhet; Kocklus, om: Allerede det eldste evangelium hører med til legmehistorien. Historien larer oss at det er foregått overmålt store forandringer med bildet av Jesus etterat det eldste evangeliet ble nedskrevet: "Jeg begriper ikke", sier Wrede – "hvorfor disse forandringerne ikke også skulle finne sted i øvrigt. At prosessen først skulle komme igang etter Markus er en oppfattning som ikke fortjener noen gjendrivelse."

Biskopen Papias, som skrev om evangeliene på midten av 100-tallet, forteller at Johannes Markus var en disippel av apostelen Peter. Markus hadde skrevet de beretninger som Peter hadde fortalt ham. Ifølge Apostlenes gjerninger, kapitel 12, var Markus sonn av en kvinne ved navn Maria, som eide et hus i Jerusalem.

At de kristne pleide å møtes i hans mors hus, har Venckje gitt ham muligheter til å samle beretninger. Verket er ganske sikkert skrevet utenfor Palestina. Markus har ikke nøyd seg med å røygere det stoffet som forelå på arameisk, men har arbeidet selvstendig med komposisjonen av skriften.

Formhistoriske undersøkelser har gjort det klart at Markus samlet og ordnet materiale som forelå i muntlig form. Stoff som etter sin art og form hørte sammen, ble gruppert, men mange ganger er tilknytningen nokså løs, med et "da", "så", "i de dager" og liknende. Selv om hans verk ikke direkte har et biografisk siktepunkt, synes det å følge gangen i Jesu liv, men bare i store trekk.

Den nåværende slutt på Markus-evangeliet (kap. 16, 9 - 20) som forteller om den oppstandnes åpenbaringer og himmelfart, har ikke hørt med til det eldste evangelium, og i flere av de eldste håndskrifter finnes det ikke. (Dette opplyses det da også om bak i de fleste bibelutgaver.) Slutten har altså siti eget preg og synes formet senere, etter mønster av Lukas-evangeliets beretninger.

På tross av at allerede Markus-evangeliet tilhører dogehistorien, rommer det noen biografiske trekk som virker tilførlatelige. Ikke minst av den grunn at de passer dårlig inn i evangelistens helhetssyn. F.eks. kap. 3,21 forteller at familienes forhold til Jesus var avvisende. (Moren og de yngre brødrene.) De er redd han er blitt gal, og prøver å twinge han tilbake til hjemmet. Maria nevnes bare ett sted ved navn: "Er ikke dette tømmermannen, Marias sonn?" (kap. 6,3) Hun hørte øyensynlig ikke til de mange kvinner som fulgte Jesus. Hun, som iflg. Lukas og Matteus hadde opplevd ikke bare den overnaturlige vinfangelen, men også stjernen i Østen, vismennenes tilbedelse av barnet og himmeltegnet for hyrdene.

Matteusevangeliet.

Dette er sannsynligvis det nest eldste. Det følger Markus i hovedtrekk, geografisk og kronologisk. Han har imidlertid behandlet stoffet fra Markusevangeliet meget fritt, bortsett fra Jesu ord, som han praktisk talt ingen forandringer har gjort med. Men Jesu ord, som ofte er situasjonsbestemt og derfor må tolkes ut fra dette, er av Matteus satt inn i store komposisjoner. (Bergprekenen f.eks.) Dette er omhyggelig komponerte og språklig forbedrede taler. Han lar Jesus tale i en høytidelig messende språk

språkform. Dette har lite til felles med det språk Jesus taler hos Markus. Han har forbedret den greske teksten i flere av beretningene, og han har kortet ned enkelte av dem, særlig de som handler om helbredelses-under. Til gjengjeld har han bragt inn nytt stoff som ikke finnes hos Markus.

Det dreier seg her om den såkalte tale-kilde, en samling av Jesus-ord som har vært brukt av Matteus og Lukas (se skjema). Hvem som har samlet den og gitt den sin form, er ukjent, men den skriver seg muligens fra Palestina. I tillegg til Jesus-ordene fra denne samlingen, har både Matteus og Lukas fortellinger og uttak som de hver for seg er alene om. Kilden må her være den muntlige tradisjon. Av dette stoffet har de samlet og brukt det de fikk tak i og som passet inn i deres fremstilling som helhet.

Kirken har trykket Matteus sterkt til sitt bryst fordi det ble påstått å skrive seg fra apostelen. Også fordi Matteus stadig henviser til det gamle testamente for å "bevise" at Jesus var den profeterte Messias. "Dette skjedde for at det skulle oppfylles som skrevet hos profeten.....", er en stadig tilbakevendende setning hos Matteus.

Av to grunner kan evangeliet ikke påstås å være apostolisk.
1. Språket taler for at forfatteren var gresktalende (Matteus hadde vel neppe lært seg gresk).
2. Det er helt usannsynlig at et så nært øyenvitne ville ha lagt Markus til grunn for sin egen beretning og endatil systematisert beretningen ytterligere.

Den Matteus som forfattet evangeliet må sannsynligvis ha vært en gresktalende jøde-kristen med atskillige rabbinske kunnskaper. Dette fordi forfatteren, som før nevnt, må ha vært vel bevandret i tolkingen av det gamle testamente. Det er neppe for sterkt å si at hele evangelistens fremstilling støtter seg på skriftbevis fra GT. Mot jødisk polemikk forsyarer Matteus det kristne evangelium om Jesus som Messias: Her kan dere se, — vår gamle bibel har forutsagt alt.

Lukasevangeliet.

En kirkelig tradisjon som går tilbake til det ønnet kristne århundre , har utpekt legen Lukas som forfatteren. Lukas er omtalt av Paulus som "den kjære lege" i Fllosserbrevet, kap.4 vers 14. Men at dette er forfatteren kan ikke sies med sikkerhet, men det er hevet over tvil at Lukasevangeliet og Apostlenes gjerninger er av samme skribent. Tidspunktet da det ble skrevet er nokså klart: et sted mellom 80 og 100. Det må være forfattet utenfor palestina, sannsynligvis i Roma. Det er det nest yngste av skrifte

Lukas gjør ingen hemmelighet av at han har brukt sine forgjengeres verker. Innledningsvis sier han at mange har satt seg fore å fortelle om de ting som hadde skjedd. Lukas hevder at han har gransket alt fra først av og skrevet det ned i sammenheng, for at Teofilus slik skulle få vite hvor pålitelige de lærdommer var som han var opplært i. Dermed er selve grunnlaget og formålet med evangeliet angitt. Noen objektiv historieskriving er det følgelig ikke tale om.

Evangeliets avviker adskillig fra forgjengerne. Forfatteren har samlet adskillig stoff og det er det lengste av alle evangeliene. Han åpner med en prolog før han forteller fødselshistorien ("juleevangeliet") og en historie fra Jesu barndom ("Jesus som 12-åring i templet"). Bare her forekommer disse historiene fra Jesu barndom (Matteus har dog litt om fødselshistorien) Det kan være på sin plass å minne om at tilogmed Jacob Jervall minner sine leser om at det elementære faktum at fortellingene om Jesu fødsel og barndom ikke lar seg bruke som historiske kilder til Jesu liv. En fast tradisjon om disse ting har manglet i de eldste menigheter. Disse historiene i Lukasevangeliet er blitt til ut ifra bestente kristologiske motiver som skal beskrive og forklare betydningen av Jesu komme til verden. Lukas vil knytte Jesu liv og historie til begivenheter i samtiden og gjøre det klart at dette hørte verdenshistorien til og ikke bare var et lokalt provinsfenomen (Jesus er født under Augustus regjeringstid osv.)

Lukas så ikke fram til endetiden på samme måte som de to tidligere evangelister. Han har ikke i den grad tegnet Jesus som den dommedagsprofet han sannsynligvis var. For han var Jesu virke begynnelsen til en verdensomfattende bevegelse som hørte til innen historiens ramme, og som han senere skildret i fortsettelsen av evangeliet, Apostlenes gjerninger. Her fortelles det om hvordan evangeliet bredte seg ut i verden. Først fra Jerusalem (kap.1-15) og så videre ut i den fremmede verden mot den by som

da var verdens sentrum, Roma (kap. 16-28) Det er interessant å legge merke til hvilken kontrast dette står til Matt.10:5: "Gå ikke ut på veien til høydningene, og gå ikke inn i noen av samaritanernes byer, men gå heller til de fortapte får av Israels hus". og videre i vers 7: "Og når I går avsted, da ørkynn dette budskap: Himmelens rike er kommet nær". Hvor nært verdens ende sto for den Jesus som Matteus tegner er tydelig i vers 23 i samme kapitel: "I skal ikke komme til ende med Israels byer før Menneskessennen kommer".

Etter at Lukas har beskrevet Jesu barndom følger en relativ kort beretning om Jesu virksomhet i Galilea, og deretter går han over til en lang vandreberetning, der han skildrer Jesus på vei fra Galilea til Jerusalem. (Jesus reisevirksomhet varierer svært fra evangelium til evangelium) Her føyer Lukas inn belærte stoff av mange slag, tildels fortellinger han er alene om. Også lidelseshistorien har sin egen form hos Lukas.

Man har også brukt vendingen det sosiale evangelium om Lukasevangeliet. Han refererer flere "sosiale" uttalelser av Jesus enn de tre andre gjør. Det er kanskje her kristensosialistene henter sin legitimering for å komme med sin historisk helt misforståtte påstand om Jesus som den første sosialist. Det er dog riktig at Lukas har et forsvarende forhold til fattige og syke, og til de rike har han ikke noe godt øye. En av de rike tegnes tilogmed ned i hete helvete, ikke fordi han er rik, men på grunn av hans usosiale, altså ugodelige holdning overfor proletaren Lazarus. Lukas har høye tanker om fattigdom og askese, og han legger vekt på egenskaper som godhet og barmhjertighet. Bare hos Lukas finnes fortellingen om den barmhjertige samarittene, den fortapte sønn og røveren på korset som angret seg. I stil med disse trakkene er det også at tollerne, de foraktede "landsforrædere", får en forsonende plass (Lignelsen om fariseeren og tolleren)

Johannesevangeliet (Skrevet etter år 100)

Det fjerde evangelium skiller seg klart ut fra de synoptiske. Selve grunnformen er den samme, en tilsvarende kronologisk ordnet beretning om Jesu liv og taler. Men de tidligere evangelister forteller bare om en reise til Jerusalem, mens Johannes derimot forteller om tre reiser fra Galilea til hovedstaden og om lengre opphold der. Hos synoptikerne er korte beretninger og utsagn ofte samlet i grupper, men i Jc annes-evangeliet finner vi større talekomposisjoner, ikke sjeldent med utgangspunkt i en kort fortelling. De fleste av disse taler har

Det strides som før nevnt om Johannes er identisk med disippelen. Derfor er det naturlig at det har meldt seg spørsmål om forfatteren har kjent de tidligere evangelier. Det er nemlig ikke trørlig at en apostel ville ha brukt en annens beretning som grunnlag. Inngående tekstanalytiske undersøkelser har vist at forfatteren må ha kjent Markus- og Lukasenangeliet, men brukte dem meget fritt som utgangspunkt for sin egen beretning. At apostelen skulle være forfatteren, er en slutning som er trukket på grunnlag av det siste kapitlet i verket (kap. 21). Men den nyere forskning har kunnet påvise at dette kapitel er skrevet senere og må betraktes som et tillegg.

Språket i evangeliet tyder på at forfatterens morsmål var gresk, men at han har levd lenge i semittisk språkområde. Det er ihvertfall skrevet i en hellenistisk verden, muligens i Efesos.

Evangeliet bærer sterkt preg av gresk tenkning og er gjennomtrengt av "logoslæren". Her er Jesus gjort preeksistent i himmelen som logos. Evangeliet begynner slik: "I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud." "Ordet" betyr her logos, verdenskernuftet. Forfatteren vender seg med dette til den høyeste greske intellektuelle elite. Logoslæren var de fortrolig med, likeså det metafysiske begrep "Guds sønn". Den greske tankeverden var full av gudesønner. Det ville ikke ha gitt noen respons hos grekerne å proklamere Jesus som den utslovede Messias. Denne figur var det bare jøder som kjente til. Men å påstå at denne Jesus var inkarnasjonen av "logos" og "guds sønn" ga straks mening for en gresk intellektuell. På denne måten kunne en "dannet" grecer finne en slags inngang til kristendommen. Johanneseangeliet representerer altså en tankessig bearbeidelse av kristendommens innhold, og kan ikke oppvise noen historisk troverdigheit.

I dette evangelium er det menneskelige helt overstrålet av guddomsglansen. Det er et skoleeksempel på hvordan myten har bemerket seg den historiske tradisjon. En Veldig guddommelig figur har for en tid nedlati seg på jorden, suverent hevet over jordiske vilkår. Han går på vannet, går gjennom stengte dører, oppvekker Lazarus etter at han har ligget fire dager i graven, og han vender så tilbake til sin himmelske bolig. Den Johanneiske Jesus taler på en helt annen måte enn synoptikernes Jesus. Ord og begreper er armerledes.

Hos synoptikerne forkynner Jesus for det meste Guds rikes snarlige komme (man skal huske på at det var en uthreedt oppfatning på den tid at verdens ende var nær). Den Johanneiske Jesus for-

kynner først og sist seg selv. Alle talene er om dette emne. "Jeg er livets brød" (6.35) "Jeg er verdens lys" (8.12) "Jeg er den gode hyrde" (10.11) "Jeg er oppstandelsen og livet" (11.25) "Jeg er veien, sannheten og livet" (14.6). Hos synoptikerne er leseren hele tiden nær de proklamerte omkalfatrende åndelige begivenheter. Hos Johannes er alt dette betraktet på teologisk og filosofisk avstand. Budskapet er dreiet om til å bli en forsikring mot dølsangsten: "Om noen holder fast på mitt ord, skal han i all evighet ikke se døden." "Den som tror på meg, skal leve om han enn dør." Kristendommen ble således allerede i begynnelsen av det 2. århundre snekret sammen til å brukes som en trøst (Opium for folket). Det regnes i dag blant forskere som er anerkjent at Jesus aldri har forkjent dette.

Om legendedannelsen.

Som det fremgår av ovenstående øker de legendariske trekk i de yngste evangeliene. Et par eksempler på dette skal nevnes. Først Jesu lignelse om det store nadverdmåltidet (Matt. 22ff., Lukas 14.16ff.). Lukas forteller annekledes enn Matteus, og det er tydelig at Lukas-versjonen er den opprinnelige: En rik mann innbyr til gjestebud, men de innbudte sier nei takk, med alle slags umsykldninger. Det er ganske enkelt, i Jesulignelsens ånd. Matteus derimot utstyrer fortellingen med grelle trekk. Den fornemme mannen er blitt til konge, gjestebudet er blitt til bryllupsfest for sonen hans, knektene blir mishandlet og myrdet. Videre leser vi om hvordan den oppbragte kongen sender en här mot de utakkhenlige, og om hvordan byen deres blir lagt i aske. – Her ser man straks at det ikke dreier seg om en enkel lignelse. Trekk etter trekk forlanges her en allegorisk tydning: Kongen er det stående bilde på Gud, kongesonen er Messias, bryllupet er den messianske gledestid, i knektenes skjebne gjenkjener vi de gudutsendtes martyrium, i härtoget den jødiske krig, og i ødeleggelsen av byen den avgjørende katastrofen i år 70. I Matteusversjonen er det altså åpenbart at Jesu egen historie er lagt inn i lignelsen.

I lidelseshistorien kan man følge legendedannelsen fra evangelium til evangelium. Hos Markus ser vi en ung mann i hvit kledning sitte inne i gravkammeret. Hos Matteus inntreffer et kraftig jordskjellv, og en engel kommer ned fra himmelen og velter steinen bort, mens kvinnene ser på, Lukas og Johannes kan fortelle om to menn i skinnende kledebon, og hos Johannes får Thomas lov til å stikke hånden i Jesu spydsår for at ingen tvil skal være mulig.

Det interessante er at det oppsto enda yngre «vangelier», og her fortsetter legenedannelsen. Petrusevangeliet viser seg ikke engang for å skildre selve oppstandelsen. Soldatene, de eldste og de skriftlærde har samlet seg utenfor den syvfold forseglede grav - da får de se tre menn komme ut av graven, og de to støtter den ene, og et kors følger etter dem. Og hos de to rekker hodene helt opp til himmelen. Hos den tredje rager hodet opp b v e r himmelen. Og de hører en stemme fra himmelen rope: "Har du preket for de hensvnedde?" Og fra k o r s e t lyder svaret: "Ja."..... Den aller kraftigste undergjerning som er gjort var da Peter oppvekkes en s p e k c s i l d i Jesu navn.

Det er tydelig at kirkeforsdrene fant dette dog for usamsynlig og trakk grensen ved Johannes for hva som var sant av alle de skrifter som verserte om Jesus før bibelen ble snekret sammen.

Hva kan sies med sikkerhet om den historiske Jesus?

Vi vet nå at kildene er av svært usikker karakter. Han trodde at man ved utspekulerte sammenlignende tekstanalysar skulle kunne komme fram til et "urevangelium". Dette har vist seg å være umulig. Bultmann, Kierkegaard hevder tilnærmedesvis dette. For 50 år siden var det tilogmed endel forskere som mente at den historiske Jesus aldri hadde eksistert. Dette er elegant tilbakevist av Sigurd Hoel: "Dersom Jesus ikke har eksistert, måtte evangelieforfatterne ha vært verdens største diktere. Det viser evangeliene at de ikke var." Evangeliene oppviser nemlig tildels et dårlig språk. Det har altså vist seg vanskelig å slå fast hvilke Jesu-ord som er ekte og hvilke legenden har spunnet, selv om svart meget med sikkerhet kan sjaltes ut.

Det som står fast er: Jesus dro omkring og forkynnte en "god nyhet" (evangelion) om et nært forestående "Guds rike". Han var et barn av sin tid og levde og trodde på sin tids forestillinger. Han trodde at denne verden var en skueplass for en kamp mellom to kosmiske krefter. Satan - opprinnelig en av Guds tjener - blir Guds motstander, det onde vesen som på alle punkter bekjemper Gud og som har bemerket seg den nåverende tidsalder. Han mener at menneskene ikke kan unngå å ta del i denne kampen mellom mystiske makter. Hans budskap blir at denne kamp nå går mot sin slutt og at alle må omvende seg for å komme inn i det nært forestående "Guds rike".

Var Jesus den eneste som bragte et slikt budskap? Ifølge den jødiske historieskriver Josehus eksisterte det på den

tiden en rekke Messiasbevegelser. Like etter Herodes' død brøt det ut en oppstand i Galilea under en viss Judas. Han fortsatte børs tidligere uroligheter som allerede Herodes hadde kjempet med. I Perea opptrer en viss Simon som konge, i Judea setter en kjempesterk gjeter på seg diademet og fører krig mot romerne og herodianere. Josefus betegner dem som banditter, men man må anta at alle disse var messianske bevegelser. Den nevnte Judas danner sammen med fariseeren Sadok zelotenes parti. Disse hørte religiøst sett sammen med fariseerne, men gjør sin messiasforventning til et politisk program. Som vi vet fra et av evangeliene var det en zelot blandt Jesu tilhengerskare. De sa at det var skammelig å betale romerne skatt og utålelig å ha dødelige mennesker til herrer istedet for Gud. De ble forfulgt og de utsatte seg for enhver dødsmåte helt frivillig. Det var dem likegyldig om de myrdet slektinger eller venner når de bare ikke måtte kalte noen herre. (Snnlgn. historien om de skriftlærde som konspirerte mot Jesus og spurte ham om det var riktig å betale keiseren skatt. Jesus må vel antagelig ha vært klar over hvilken skjebne som ville ramme ham om han svarte nei, og derfor svarer han unnvikende: "Gi keiseren hva keiserens er og Gud hva Guds er.")

Det vil føre for langt å komme inn på alle de messiasbevegelser Josefus nevner, men alle hadde et felles trekk. Josefus skriver: "De arbeidet med sikte på omveltning og opprør, og gjorde folk gale med sin tale og lokket folk ut i ørkenen, som om Gud der ville forkynne dem befrielsens under."

Alle disse bevegelser har romerne undertrykt og lederne ble for en stor del korsfestet. Det må understrekkes at mange av disse bevegelser ikke brukte vold, men ventet på gudsrikets frembrudd og romerrikets slutt. Romerne gjorde ingen forskjell på disse bevegelser. For dem var alle messianske bevegelser et mulig opprør. Noen mente at den historiske Jesus ikke har eksistert fordi Josefus overhodet ikke nevner ham i sin ellers så nøyaktige historieskrivning.

Illustrerende er også historikeren Celsus' ord om "de mange fra Fønikia og Palestina" som han hadde hørt tale i byer, templer, folkeforsamlinger og militærleire, og hvis prekener han gir følgende prøve på: "Jeg er Gud eller Guds senn eller en guddommelig ånd. Jeg er kommet fordi verdens ende er nær, og fordi dere mennesker går undergangen i møte på grunn av deres synder. Men jeg vil frelse dere, og dere skal få se meg stige tilværs med himmelens kraft. Salige er de som tilber meg nå, på alle andre skal jeg kaste en evig ild, på byer og land, og da skal de forgjeves prøve å omvende seg. Men de som følger meg, skal bevares for evigheten."